



**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 4 kwietnia 2023 r.

BADK.DPK.133.28.2023 MKo

P10-16/23	Data wpływu petycji 7 lutego 2023 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 4 kwietnia 2023 r.

KODEKS CYWILNY

TEMAT

TERMIN PRZEDA WNIENIA

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Roman Jacek Arseniuk.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany art. 117 § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, poprzez zastąpienie w tym przepisie słów „termin przedawnienia” wyrażeniem „okres nieprzedawnienia”.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji postuluje, aby w Kodeksie cywilnym wyrażenie „termin przedawnienia” zastąpić wyrażeniem „okres nieprzedawnienia”. Przedstawił wniosek o nadanie przepisom stanowiącym o przedawnieniu roszczeń majątkowych następującego brzmienia:

1. art. 117 § 2 *„Po upływie okresu nieprzedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem okresu nieprzedawnienia jest nieważne”,*

2. art. 119 *„Okresy nieprzedawnienia nie mogą być skracane ani przedłużane przez czynność prawną”,*

3. art. 120 § 1 *„Okres nieprzedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, okres nieprzedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynności w najwcześniejszym możliwym terminie.”.*

W opinii autora petycji obecne wyrażenie „termin przedawnienia” jest wynikiem szeregu wadliwych tłumaczeń z języka łacińskiego na język germański. Wnioskodawca uważa bowiem, że przedawnienie może rozpocząć się dopiero po okresie nieprzedawnienia. Proponowana zmiana ma doprowadzić do poprawnego zredagowania przepisów, które będą dokładne i zrozumiałe dla adresatów.

STAN PRAWNY:

Konwencja o przedawnieniu w międzynarodowej sprzedaży towarów, sporządzona w Nowym Jorku dnia 14 czerwca 1974 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 45, poz. 282) określa warunki, w których wzajemne roszczenia kupującego i sprzedającego, wynikające z umowy międzynarodowej sprzedaży towarów lub odnoszące się do jej naruszenia, zakończenia lub unieważnienia, nie mogą być dalej dochodzone z powodu upływu pewnego okresu. Taki okres zwany jest w konwencji „terminem przedawnienia”.

Termin ten zgodnie z art. 8 Konwencji wynosi cztery lata i zaczyna biec w dniu, w którym powstało roszczenie.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 2 stanowi, iż Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. Z przepisu tego można również wywieść, iż przedawnienie ma zapewnić bezpieczeństwo prawne dłużnikowi, który z upływem czasu powinien mieć pewność dotyczącą własnej sytuacji prawnej, a tym samym pozwalać mu uchylić się od zaspokojenia wierzyciela po upływie terminu przedawnienia¹.

Zgodnie z art. 31 ust. 3 ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. z 2015 r. poz. 1792 ze zm.) w art. 26 stanowi, że przedawnienie roszczenia podlega prawu właściwemu dla tego roszczenia.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.) w art. 117 reguluje przedawnienie roszczeń majątkowych.

Zgodnie z art. 117 § 1 roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie.

Po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne. Po upływie terminu przedawnienia nie można domagać się zaspokojenia roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi (art. 117 § 2 i 2¹).

Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi sześć lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata. Jednakże koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata (art. 118).

Bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. Jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego,

¹ M. Ćwikła, Przedawnienie roszczeń majątkowych i zarzut przedawnienia w prawie cywilnym, Zeszyt 1 (37)/2020.

bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynności w najwcześniejszym możliwym terminie (art. 120 § 1).

Od zasady przedawnialności roszczeń majątkowych przepisy Kodeksu cywilnego przewidują wyjątki, co wprost wynika z art. 117 § 1 in principio. Takimi wyjątkami są roszczenie o zniesienie współwłasności (art. 220) czy też roszczenie windykacyjne lub negatywne (art. 222) o ile dotyczą nieruchomości (art. 223), co jest uzasadnione ich ścisłym związkiem z określoną sytuacją prawnorzeczową i statusem właściciela, zaś prawo bezwzględne własności nie ulega przedawnieniu. Szczególną postacią nieprzedawnialnego roszczenia wyrażonego *expilcite* w ustawie jest roszczenie o naprawienie szkody jądrowej na osobie, o której mowa w art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. – Prawo atomowe.²

W kodeksie cywilnym występuje wiele terminów przedawnienia tj.: (art. 390 § 3 roszczenia z umowy przedwstępnej przedawniają się z upływem **roku** od dnia, w którym umowa przyrzeczona miała być zawarta, art. 322 § 1 roszczenie zastawcy przeciwko zastawnikowi o naprawienie szkody z powodu pogorszenia rzeczy, jak również roszczenie zastawnika przeciwko zastawcy o zwrot nakładów na rzecz przedawniają się z upływem roku od dnia zwrotu rzeczy, art. 677 roszczenia wynajmującego przeciwko najemcy o naprawienie szkody z powodu uszkodzenia lub pogorszenia rzeczy, jak również roszczenia najemcy przeciwko wynajmującemu o zwrot nakładów na rzecz albo o zwrot nadpłaconego czynszu przedawniają się z upływem roku od dnia zwrotu rzeczy, art. 646 roszczenia wynikające z umowy o dzieło przedawniają się z upływem lat dwóch od dnia oddania dzieła, a jeżeli dzieło nie zostało oddane - od dnia, w którym zgodnie z treścią umowy miało być oddane, art. 981 roszczenie z tytułu zapisu testamentowego przedawnia się z upływem lat pięciu od dnia wymagalności zapisu, art. 1007 § 1 roszczenia uprawnionego z tytułu zachowku oraz roszczenia spadkobierców o zmniejszenie zapisów zwykłych i poleceń przedawniają się z upływem lat pięciu od ogłoszenia testamentu i inne).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.) również reguluje kwestię przedawnienia w postępowaniu karnym. W aspekcie procesowym przedawnienie powoduje zakaz wszczęcia postępowania i konieczność umorzenia postępowania już wszczętego w sprawie o przestępstwo, w przypadku którego nastąpiło przedawnienie karalności (art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.). Kodeks wyróżnia **przedawnienie karalności** (art. 101) i **przedawnienie wykonania kary** (art. 103).

² Balwicka-Szczyrba Małgorzata (red.), Sylwestrzak Anna (red.), Kodeks cywilny. Komentarz Opublikowano: WKP 2022.

Ponadto terminy przedawnienia włączone są do innych, poniżej wymienionych ustaw tj.:

- **ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. Prawo przewozowe** - art. 77 ust. 1 stanowi, że roszczenia dochodzone na podstawie ustawy lub przepisów wydanych w jej wykonaniu przedawniają się z upływem **roku**. Natomiast roszczenia z tytułu zwłoki w przewozie, która nie spowodowała ubytku lub uszkodzenia przesyłki, przedawniają się z upływem **2 miesięcy** od dnia wydania przesyłki,

- **ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa** - art. 70 stanowi, że zobowiązanie podatkowe przedawnia się z upływem **5 lat**, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym upłynął termin płatności podatku,

- **ustawa z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe** - art. 93 ust. 2 stanowi, że roszczenia dochodzone na podstawie ustawy przedawniają się z upływem 12 miesięcy od dnia nadania przesyłki pocztowej albo przekazu pocztowego,

- **ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy** - art. 291 § 1 stanowi, że roszczenia ze stosunku pracy ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne,

- **ustawa z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe** - art. 76 zd. 2 stanowi, że roszczenie z tytułu niesłusznego zubożenia ulega przedawnieniu z upływem **lat trzech**, licząc od dnia wygaśnięcia zobowiązania wekslowego.

INFORMACJE DODATKOWE:

Przedawnienie, obok zasiedzenia, przemilczenia i terminów zawitych, zaliczane jest w literaturze do jednej z postaci tzw. dawności, tj. terminu używanego zbiorczo do opisanie wszystkich instytucji, które wiążą określone skutki z niewykonywaniem przez uprawnionego jego prawa przez czas w ustawie określony. Istotą przedawnienia, związaną z jego funkcją stabilizującą stosunki prawne, jest ograniczenie w czasie dochodzenia roszczenia, co ma swoje znaczenie w wymiarze ekonomicznym, w kontekście pewności i bezpieczeństwa obrotu prawnego. Poza **funkcją stabilizującą** trafnie zwraca się w piśmiennictwie uwagę na **funkcję ochronną**, przejawiającą się w wymuszeniu na wierzycielu dochodzenia praw w takim czasie, który umożliwiłby dłużnikowi skuteczną obronę.³

Instytucja przedawnienia w prawie cywilnym sięga prawa rzymskiego, gdzie miało ono zastosowanie głównie przy skargach i było instytucją procesową. Jeśli ktoś służącej mu skargi nie wniósł przez pewien okres, to przeciwnik nabywał ekscpepcję - *praescriptio temporis*, którą odtąd mógł się zasłonić przeciwko skardze.⁴

³ M. Balwicka-Szczyrba (red.), A. Sylwestrzak (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, Opublikowano: WKP 2022.

⁴ R. Sohm, Instytucje, historia i system rzymskiego prawa prywatnego, Warszawa 1925, s. 701 i n.

Istotną zasadę w zakresie przedawnienia w prawie rzymskim wprowadził Teodozjusz II, gdyż ustanowił on ogólny termin 30 letni dla *actiones perpetua* wnoszonych na zarzut. Pewne jednak skargi objęte zostały terminami szczególnymi, a niektóre wcale nie ulegały przedawnieniu. Bieg terminu przedawnienia rozpoczynał się z reguły od powstania skargi i mógł ulec przerwaniu na skutek wniesienia skargi lub uznania roszczenia. Prawo rzymskie znało też instytucję zawieszenia biegu terminu przedawnienia.⁵

W polskim prawie cywilnym przedawnienie ewoluowało w czasie, a instytucja ta była regulowana już przez systemy prawne państw zaborczych. Kodeks Napoleona w art. 2219 wskazywał, że przedawnienie jest sposobem „nabycia lub uwolnienia się przez upływ pewnego czasu i pod warunkami prawem oznaczonymi”.

Instytucja przedawnienia w Polsce międzywojennej uregulowana była w Kodeksie zobowiązań (art. 273-287 KZ).⁶ Przedawnieniu ulegały wierzytelności, a dłużnik mógł uchylić się od świadczenia, gdy powołał się na upływ czasu, pociągający za sobą według ustawy przedawnienie wierzytelności. Sąd nie mógł z urzędu uwzględnić przedawnienia, uwzględniane było ono jedynie na zarzut strony. W KZ przewidziane były ogólne, jak i szczególne terminy przedawnienia wierzytelności, jednak w świetle art. 281 KZ, każda wierzytelność ulegała przedawnieniu po upływie 20 lat, jeżeli ustawa nie stanowiła inaczej.

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

⁵ W. Litewski, *Rzymskie prawo prywatne*, Warszawa 1986, s. 153.

⁶ Z. Łączyński, *Prawo cywilne obowiązujące w województwach centralnych*, Warszawa 1937, s. 32.